

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Janika Mikkonen

LAPSIPERHEEN SOSIAALISET ETUUDET

Liiketalous ja matkailu
2012

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Janika Mikkonen
Opinnäytetyön nimi	Lapsiperheiden sosiaaliset etuudet
Vuosi	2012
Kieli	suomi
Sivumäärä	36
Ohjaaja	Tuula Hartman

Opinnäytetyöni määrittelee lapsiperheiden sosiaaliset etuudet. Tutkimusongelmani on se, mitä etuuksia tuoreet vanhemmat voivat hakea. Tutkimusongelmani on myös se, mihin lakiin nämä etuuden perustuvat. Tutkimukseni tehtävänä oli koota yksiin kansiin kaikki sosiaaliset etuudet, joita uudet vanhemmat voivat hakea.

Tutkimuksestani on rajattu pois sosiaaliset etuudet adoptiovanhemmille. Tutkimukseni keskittyy siis vain perheisiin, joissa nainen synnyttää itse lapsensa. Tutkimuksesta on rajattu pois myös sateenkaariperheet eli tutkimus keskittyy perheisiin, joissa on nainen ja mies vanhempina.

Tutkimuksessa kerrotaan muun muassa äitiys- ja isyysrahoista, vanhempainrahoista sekä lapsilisästä ja elatustuesta. Tutkimus kertoo myös sairaan lapsen hoitoa varten tarkoitetuista tuista. Tutkimus keskittyy Kelan maksamiin tukiin.

ABSTRACT

Author	Janika Mikkonen
Title	Social Benefits for Families with Children
Year	2012
Language	Finnish
Pages	36
Name of Supervisor	Tuula Hartman

This thesis studied the social benefits available for families with children. It examined all the social benefits that parents can apply to when they have children. It also examined the main laws and acts on the social benefits. This thesis was written to gather all the information about parental social benefits in one study.

In this thesis the focus is on those families where the mother has given birth to the child herself. It does not include families who have adopted a child nor rainbow families. The study only includes families where a man and a woman are the parents.

The main focus points of the study were maternity grant, paternity allowance and child benefits. The benefits that parents can apply for while taking care of their ill child were also included in the study.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

JOHDANTO	3
1. ÄITIYSRAHA JA ISYYSRAHA	4
1.1 Äitiysavustus	4
1.2 Äitiysraha ja erityisäitiysraha	6
1.2.1 Äitiysraha	6
1.2.2 Erityisäitiysraha	8
1.3 Isyysraha	9
2. VANHEMPAINRAHAT	12
2.1 Vanhempainrahan määritelmä	12
2.2 Osittainen vanhempainraha	14
2.3 Isäkuukausi	15
2.4 Sotilasavustus	17
3. KOTIHOIDON TUKI JA YKSITYISEN HOIDON TUKI	18
3.1 Lasten kotihoidon tuki	18
3.2 Yksityisen hoidon tuki	21
3.3 Sairaalan lapsen hoidon tuet	24
4. LAPSILISÄ JA ELATUSTUKI	28
4.1 Lapsilisä	28
4.2 Elatustuki	30
5. PÄIVÄHOITO	33
YHTEENVETO	35
LÄHTEET	36

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Äitiyspakkaus	s. 6
Taulukko 1.	Kotihoidon tuen hoitolisän määrä	s. 21
Taulukko 2.	Yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrä	s. 24
Taulukko 3.	Lapsilisän määrä per lisään oikeutettu lapsi	s. 30

JOHDANTO

Opinnäytetyölläni haluan koota yksiin kansiin lapsiperheille tarkoitetut sosiaaliset etuudet. Työni tarkoituksena on, että tuoreet vanhemmat saisivat helpommin tiedon siitä, mitä etuuksia on mahdollista saada ja miten niitä voi hakea.

Opinnäytetyössäni määritellään mitä etuuksia vanhemmat voivat hakea ja millä perusteilla. Selvitän työssäni myös, mihin lakiin etuudet perustuvat ja ketkä ovat oikeutettuja niitä saamaan. Työstäni selviävät myös etuuksien hakemisen määräajat sekä etuuksien määrät ja määraajat.

Työstäni on rajattu tarkoituksella pois adoptiovanhempia koskevat etuudet ja niiden perusteet. Ulkopuolelle on rajattu myös sateenkaariperheet eli työni käsittelee vain perheitä, joissa nainen synnyttää itse lapsensa sekä perheitä, joissa vanhempina on nainen ja mies. Joissakin alueissa sivutaan hieman myös yksinhuoltajia.

Opinnäytetyössäni käytän menetelminä lakeja sekä asetuksia. Käytin myös jonkin verran kirjallisuutta, mutta sitä ei ollut paljon tarjolla. Lähteenä käytän muutamaa kirjaa, joissa kerrotaan lapsiperheille tarkoitetuista etuuksista ja myös elatusavusta. Kirjoissa kuitenkin on sen hetkisten etuuksien määrät ja tarkastan ne kaikki Kelan internet-sivuilta. Työssäni kaikki etuuksien määrät ovat siis vuoden 2012 määriä.

Kelan verkkosivuilta on otettu työhöni myös kuva äitiyspakkauksesta ja taulukoita etuuksien määrästä ja ne ovat myös vuodelta 2012. Etsinnöistä huolimatta en löytänyt työhöni sopivia oikeustapauksia. Työni liitteiksi olisin halunnut muun muassa Kelan äitiys-, isyys- ja vanhempainraha hakemuksia, mutta Kelan hakemuksia ei pysty kopioimaan. Hakemukset löytyvät kätevästi kuitenkin Kelan verkkosivuilta sekä Kelan toimistoista.

1. ÄITIYSRAHA JA ISYYSRAHA

Tämä luku käsittelee äitiysavustusta. Luku käsittelee kaikkea äitiysavustukseen kuuluvaa, sekä sitä mihin lakiin äitiysavustus perustuu ja millä perusteella sitä voi saada. Luvussa määritellään myös miten tulee menetellä hakiessaan äitiysavustusta ja mitä tulee ottaa huomioon, jotta olisi oikeutettu saamaan ko. avustuksen.

Luku käsittelee myös äitiysrahakauden pituutta sekä äitiysrahan suuruutta. Äitiysrahaan liittyy myös erityisäitiysraha, joka esitellään myös kokonaisvaltaisesti tässä luvussa. Luvussa käsitellään myös isyysrahaa. Isyysrahasta esitellään millä perusteella tuore isä voi saada sitä ja mistä isä voi sitä hakea. Isyysraha kappaleessa määritellään myös isyysrahan suuruus sekä pituus.

1.1 Äitiysavustus

Äitiysavustusta säätelee oma lakinsa, jonka nimi on äitiysavustuslaki. Kyseisessä laissa on määritelty, kenellä on oikeus äitiysavustukseen sekä miten avustusta haetaan ja miten avustus suoritetaan. Lain mukaan odottava äiti voi valita äitiysavustuksena joko rahasumman tai äitiyspakkauksen. Molemmissa vaihtoehtoissa edellytyksenä on, että hakija asuu Suomessa ja että raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää. Odottavan äidin tulee myös olla käynyt neuvolassa tai lääkärissä ennen neljännen raskauskuukauden päättymistä. Äitiysavustus on täysin veroton etuus eikä sitä voi siis ulosmitata. (L 28.5.1993/477.)

Äitiysavustuksen rahavaihtoehto on 140 euron suuruinen rahasumma. On myös mahdollista saada äitiysavustus korotettuna. Korotetun äitiysavustuksen saa, jos perheeseen syntyy samalla kerralla useampi lapsi. Jos perheeseen syntyy samanaikaisesti kaksi lasta, saa toisesta lapsesta kaksinkertaisen äitiysavustuksen. Eli ensimmäisestä lapsesta saa 140 euroa ja toisesta lapsesta 2 kertaa 140 euroa, yhteensä siis 420 euroa. Kolmesta samanaikaisesti syntyvästä lapsesta, saa toisesta lapsesta kaksinkertaisen ja kolmannesta kolminkertaisen äitiysavustuksen eli yhteensä 840 euroa. Perheet, joihin syntyy useampi lapsi samanaikaisesti, voivat itse päättää, millaisen yhdistelmän äitiyspakkauksia he haluavat. Monikkoperheet saavat siis ottaa äitiysavustuksia sekä pakkauksina että rahana. (L 28.5.1993/477.)

Äitiyspakkaus sisältää vaatteita sekä muita tarvikkeita lapselle, esimerkiksi ulko-haalarin, makuupussin, ruokalapun sekä ensilelun. Äitiyspakkaus vaihtuu vuosittain, eli se on joka vuosi hieman erilainen sisällöltään sekä kuoseiltaan. Kelan sivuilta näkee aina voimassa olevan pakkauksen sisällön. Uusi pakkaus tulee aina käyttöön, kun edellinen on jaettu loppuun eli mitään määrättyä päivää pakkauksen vaihtumiselle ei ole. Kuva vuoden 2012 äitiyspakkauksesta havainnollistaa millainen pakkaus on ja mitä se sisältää. Kelan internet-sivuilta näkee kulloinkin voimassa olevan pakkauksen sisällön ja kuvat, sekä myös edellisten vuosien pakkauksien kuvat. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Kuvio 1

Äitiysavustusta haetaan joko Kelan internet-sivuilta tai Kelan toimistosta. Äitiysavustusta tulee hakea viimeistään kaksi kuukautta ennen laskettua aikaa. Äitiyspakkaus tulee yleensä postitse odottavalle äidille. Jos odottava äiti valitsee pakkauksen sijaan rahasumman, maksetaan se yleensä äidin pankkitilille. (Kansaneläkelaitos 2012.)

1.2 Äitiysraha ja erityisäitiysraha

Äitiysraha perustuu työsopimuslain 4 lukuun, jossa määritellään työnteko äitiysrahakauden aikana sekä työntekijän palkanmaksuvelvollisuus äitiysrahakauden ajalta. Äitiys- ja erityisäitiysraha maksetaan kummatkin päivärahana. Päivärahan saaminen edellyttää, että hakija, tässä tapauksessa odottava äiti, on asunut ennen laskettua aikaa vähintään 180 päivää Suomessa. Suomessa asumiseen rinnastetaan myös se aika, jonka hakija on ollut vakuutettuna toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai sellaisessa valtiossa, jossa sovelletaan yhteisön lainsäädäntöä. (L 26.1.2001/55.)

Äitiysraha ja erityisäitiysraha perustuvat myös sairausvakuutuslakiin. Sairausvakuutuslaki määrittelee äitiys- ja erityisäitiysrahojen maksamisen pituuden ja perusteet maksamiselle. Erityisäitiysrahan säädetään myös valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädetään se milloin odottavan äidin työtehtävät ja työpaikan olosuhteet voidaan arvioida sikiön terveydelle ja odottavalle äidille vaarallisiksi. (L 21.12.2004/1224.)

1.2.1 Äitiysraha

Edellytyksenä äitiysrahan saamiselle on, että raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää. Arkipäiviksi luetaan päivät maanantaista lauantaihin, pois lukien kuitenkin arkipyhät. Odottavan äidin oikeus saada äitiysrahaa alkaa aikaisintaan 50 arkipäivää ja viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Odottava äiti voi siis itse valita äitiysrahan alkamisajankohdan tältä väliltä. Jos lapsi syntyy ennenaikaisesti, aletaan äitiysrahaa maksaa heti lapsen syntymän jälkeisenä seuraavana arkipäivänä.

Äitiysraha lasketaan äidin tulojen perusteella, yleensä viimeksi vahvistetun verotuksen mukaan, mutta jos äidin tulot ovat olennaisesti muuttuneet, voidaan se laskea myös viimeisen puolen vuoden tulojen mukaan. Äitiysrahaa maksetaan yhteensä 105 arkipäivältä äidille. Odottavan äidin tulee hakea äitiysrahaa vähintään kaksi kuukautta ennen laskettua aikaa. Äitiysrahaa voi hakea Kelan internet-sivuilta tai Kelan toimistosta. Äitiysrahaa voi hakea samalla, kun hakee äitiyspak-

kausta. Äitiysrahan hakemista varten odottava äiti tarvitsee lääkärin todistuksen tai todistuksen neuvolasta raskaudesta. Jos äiti saa äitiysloman aikana palkkaa, Kela maksaa äitiysrahan tältä ajalta äidin työnantajalle. (L 21.12.2004/1224.)

Äiti voi työskennellä äitiysrahakauden aikana, tällöin työskentely päiviltä maksetaan äitiysraha vähimmäismääräisenä ja muina päivinä täysimääräisenä. Palkan suuruus ei vaikuta tuen määrään. Työskentely sunnuntaisin ei vaikuta äitiysrahaan, koska äitiysrahaa ei makseta sunnuntailta. Äiti voi ilmoittaa työpäivänsä helposti Kelan internet sivuilla asiointipalvelussa, joihin kirjaudutaan pankkitunnuksilla tai sitten soittamalla Kelan lapsiperheiden palvelunumeroon.

Äiti, joka opiskelee päätoimisesti ja saa opintotukea Kelalta, voi hakea myös Kelan äitiysrahaa. Opiskelevalle äidille äitiysraha maksetaan vähimmäismääräisenä. Äitiysrahan vähimmäismäärä on 22,96 euroa arkipäivältä. Jos äiti opiskelee, mutta ei nosta opintotukea eikä myöskään ole palkkatyössä, saa hän äitiysrahan täysimääräisenä. Täysimääräinen äitiysraha tarkoittaa, että se on laskettu äidin tulojen mukaan. Äiti, joka saa varhennettua äitiysrahaa, ei voi työskennellä lainkaan arkipäivisin eikä opiskella päätoimisesti. Jos äiti menee töihin tai aloittaa opiskelut äitiysrahakauden aikana, tulee hänen ilmoittaa siitä viipymättä Kelaan. Ilmoitus on tehtävä, jotta äitiysraha maksetaan oikean suuruisena ja äiti välttyy turhalta takaisinperinnältä. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Äidin sairastuessa niin, ettei hän voi hoitaa lastaan, voidaan äitiysraha tietyissä tapauksissa maksaa isälle vanhempainrahana. Tässä kuitenkin otetaan huomioon ensin sairauden omavastuu aika, joka on yleensä sairastumispäivä sekä seuraavat 9 arkipäivää. Tämä isälle maksettu vanhempainraha ei kuitenkaan vähennä äitiysrahan jälkeisiä vanhempainrahapäiviä. Vanhempainraha lasketaan isän tulojen perusteella.

Lapsen kuollessa äitiys- tai isyysrahakauden aikana maksetaan äitiys- tai isyysrahaa kauden loppuun asti. Samoin toimitaan myös silloin, kun lapsi syntyy kuolleena. Vanhempien luovuttaessa lapsensa pois sillä tarkoituksella, että hänet annetaan ottolapseksi äitiysrahakauden aikana, Kela maksaa äitiysrahaa kauden lop-

puun saakka. Jos luovutus tapahtuu isyyssrahakauden aikana, lakkaa isän oikeus saada isyyssrahaa luovuttamispäivää seuraavana päivänä.

Äitiyssrahaa maksetaan 25 päivän maksuerissä aina jälkikäteen. Poikkeuksena kuitenkin, että ensimmäinen maksuerä on 30 päivää. Äitiyssraha on veronalaista tuloa ja sitä verotetaan verolakien mukaan. Ennakonpidätysprosentti voi olla sama kuin äidin palkasta pidätettävä ennakonpidätys. Tämä johtuu siitä, että äitiyssrahasta ei tehdä samoja vähennyksiä kuin palkasta. Kelaan ei kuitenkaan tarvitse toimittaa verokorttia, sillä Kela saa ennakonpidätystiedot suoraan Verohallinnosta. Verokortti tulee kuitenkin toimittaa, jos äiti käyttää lähde- tai portaikkoverokorttia. (Kansaneläkelaitos 2012.)

1.2.2 Erityisäitiyssraha

Erityisäitiyssrahaa maksetaan sellaiselle äidille, joka joutuu jäämään pois töistä ennen äitiyssrahakauden alkamista, koska hänen työnsä aiheuttaa kemiallisen aineen, säteilyn tai tarttuvan taudin vuoksi vaaraa sikiölle tai raskaudelle. Erityisäitiyssrahan saaminen edellyttää myös, että odottava äiti joutuu jäämään pois töistä, koska hänelle ei loppuraskaudenajaksi voida järjestää sellaista työtä joka ei ole vaaraksi sikiölle tai raskaudelle. (Perheen lakiopas 2006, 366.)

Esimerkkinä sikiölle vaaraksi olevasta työstä on kemiallisessa pesulassa työskentelevä odottava äiti. Odottava äiti altistuu sikiölle vaarallisille kemikaaleille päivittäin työssään pesukoneen luukkuja avatessaan tai pyykkejä muuten käsitellessään. Toisena esimerkkinä on laborantti, joka työskentelee kemikaalien parissa. Jos työnantaja ei pysty järjestämään muuta työtä, näissä esimerkkitapauksissa Kela olisi myöntänyt erityisäitiyssrahaa odottaville äideille.

Odottavan äidin pitää hakea erityisäitiyssrahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, kun hän jää pois töistä. Erityisäitiyssrahan saaminen ei ole yleistä. Yleisempää on, että odottava äiti jää sairauslomalle ennen aikaisen synnytyksen riskin vuoksi ennen äitiyssrahakauden alkamista. Erityisäitiyssraha ei vähennä varsinaisen äitiyssrahakauden pituutta. Erityisäitiyssrahaa maksetaan, kunnes äitiyssrahakausi alkaa. Oikeus erityisäitiyssrahaan lakkaa, jos työsuhde päättyy tai työolot tehdään

turvalliseksi odottavalle äidille. Erityisäitiysrahakauden aikana odottava äiti ei voi myöskään työskennellä toiselle työnantajalle.

Erityisäitiysrahan suuruus on sama kuin äitiysrahankin. Erityisäitiysrahaa odottava äiti voi hakea verkosta Kelan sivuilta, jonne kirjaututaan verkkopankkitunnuksilla. Odottava äiti voi myös tulostaa hakemuksen, täyttää sen ja lähettää Kelaan. Hakemuksen liitteeksi tulee laittaa lääkärin tai terveyskeskuksen antama selvitys raskaudesta sekä työterveyslääkärin kirjoittama lausunto työolosuhteissa tai työssä olevasta vaarasta sikiön kehitykselle tai raskaudelle. Liitteeksi tarvitaan myös ilmoitus työolosuhteista ja poissaolosta työnantajalta. (Kansaneläkelaitos 2012.)

1.3 Isyysraha

Isyysraha perustuu äitiysrahan tavoin työsopimuslakiin sekä sairausvakuutuslakiin. Sairausvakuutuslaissa määritellään, kuka voi saada isyysrahaa eli siis isyysrahan saamisen edellytykset. Sairausvakuutuslaki määrittelee myös isyysrahakauden pituuden. Työsopimuslaki taas määrittelee, milloin isän pitää ilmoittaa työnantajalle isyysloman pitämisestä ja millä perusteilla isä voi muuttaa isyyslomansa ajankohtaa.

Ilmapiiri muuttuu vuosi vuodelta myönteisemmäksi isyyslomalle. Isyysrahaa voi hakea mies, joka on avioliitossa lapsen äidin kanssa ja he eivät asu eri talouksissa välirikon vuoksi. Mies voi myös olla avoliitossa lapsen äidin kanssa, kunhan heillä on yhteinen talous. Isyysrahaa voi saada poikkeuksellisesti vaikka vanhemmat asuivat eri osoitteissa, kunhan erossa asuminen johtuu esimerkiksi työtilanteesta eikä välien rikkoutumisesta. Tällöin vanhempien tulee kuitenkin olla naimisissa.

Isyysrahan saamisen edellytyksenä on myös, että mies osallistuu lapsen hoitoon eikä käy samanaikaisesti ansiotyössä. Isyysrahaa saadakseen, isän tulee olla kuullut Suomen sosiaaliturvan piiriin 180 päivää juuri ennen lapsen laskettua syntymäaikaa. Tähän vakuutusaikaan voidaan laskea mukaan myös se, että asuu toisessa EU-maassa tai ETA-maassa, Sveitsissä tai Israelissa. (L 21.12.2004/1224.)

Isyysrahakausi on pisimmillään 18 arkipäivää ja sen voi jakaa enintään neljään jaksoon. Arkipäiviksi luetaan päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipy-

hät. Jos isä esimerkiksi pitää isyyslomaa maanantaista perjantaihin, hänellä kuluu 5 isyysrahopäivää. Jos isä taas on vapaalla maanantaista seuraavaan maanantaihin, niin hänellä kuluu 7 isyysrahopäivää, koska väliin jäävä lauantai lasketaan myös.

Isän ei tarvitse pitää isyyslomaansa heti lapsen synnyttyä vaan isä voi pitää sen myöhemminkin. Isyysvapaa voi siis olla myös äitiys- tai vanhempainrahakaudella, jolloin isä voi olla lomalla yhtä aikaa äidin kanssa. Tällöin isälle maksetaan isyysrahaa ja äidille joko äitiysrahaa tai vanhempainrahaa. Käytännössä isyysloma tulisi pitää ennen kun lapsi täyttää 9 kuukautta. Isän tulee kuitenkin muistaa, että jos hän haluaa pitää isyyslomansa vanhempainrahakauden aikana, tulee äidin käydä jälkitarkastuksessa lapsen synnyttyä. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Isän tulee ilmoittaa työnantajalleen vähintään kaksi kuukautta ennen suunnitellun isyysloman aloittamista. Jos isä jakaa isyyslomansa osiin, ja pitää enintään 12 päivää isyyslomaa, riittää että isyyslomasta ilmoitetaan työnantajalle kuukautta ennen aiottua aloittamista. Isä saa isyysloman lisäksi kokonaisen isäkuukauden, mikäli hän käyttää vähintään 12 viimeistä arkipäivää vanhempainrahakaudesta. Isyysloma ei vaikuta isäkuukauden pituuteen.

Isä ei voi työskennellä tai opiskella päätoimisesti, pois lukien sunnuntait, isyysrahakauden aikana. Opiskelu ja opintotuen saaminen eivät kuitenkaan estä isää saamasta isyysrahaa, jos hän kuitenkin opinnoistaan huolimatta hoitaa lastaan. Jos isä saa palkkaa työnantajaltaan isyysloman ajalta, ilmoittaa hän siitä Kelaan, jolloin Kela voi maksaa isyysrahan isän työnantajalle. Isyysrahaa haetaan Kelan internet-sivuilta tai Kelan toimistosta ihan niin kuin äitiysrahaakin. Isyysvapaata hakiessa isän tulee ilmoittaa kuinka monessa jaksossa isyysvapaan pitää ja hakea isyysrahaa joka jaksolle.

Jos isä tekee hakemuksen verkossa Kelan asiointipalvelussa, näkee hän viimeksi verotuksessa vahvistetun tulonsa sekä tiedon siitä, paljonko hänen tulojensa tulisi olla, jotta hän voisi hakea isyysrahaa viimeisen kuuden kuukauden tuloilla. Kelan asiointipalvelussa näkee myös, onko hakemus jo ratkaistu sekä koska etuutta maksetaan. Jos isä aloittaa päätoimisen opiskelun tai työn, tulee hänen ilmoittaa siitä viipymättä Kelaan esimerkiksi asiointipalvelussa.

Isä voi hakea isyysrahaa lapsen syntymän jälkeen tai sitten isyysvapaansa aloittamisen jälkeen. Kela ei voi ratkaista asiaa ennen lapsen syntymää. Kela saa tiedon lapsen syntymästä maistraatista. Isyysrahaa tulee kuitenkin hakea viimeistään kahden kuukauden kuluessa vanhempainrahakauden päättymisestä.

Isyysrahaa maksetaan jälkikäteen niin kuin äitiysrahaakin. Isyysraha maksetaan yhdeltä tai useammalta isyysvapaajaksolta kerrallaan. Isyysrahakin on veronalais-ta tuloa samalla tavalla kuin äitiysraha. Isän ei tarvitse myöskään toimittaa vero-korttia Kelaan paitsi jos isä käyttää portaikko- tai lähdeverokorttia. (Kansaneläke-laitos 2012.)

2. VANHEMPAINRAHAT

Luvussa esitellään vanhempainraha, osittainen vanhempainraha sekä lyhyesti soti-lasavustus. Vanhempainrahasta esitellään miten sitä voi hakea ja koska sitä on viimeistään haettava. Luvussa käsitellään myös miten nämä avustukset määräyty-vät ja mikä niiden suuruuteen vaikuttaa. Tässä luvussa määritellään myös, minkä suuruinen vanhempainraha on.

Työsopimuslaissa määritellään, koska vanhemman tulee ilmoittaa työnantajalleen vanhempainvapaan pitämisestä. Toinen laki, joka määrittelee vanhempainrahaa, on sairausvakuutuslaki. Sairausvakuutuslaissa on määritelty, millä edellytyksillä vanhempainrahaa voidaan maksaa sekä kenellä on oikeus vanhempainrahaan. Sai-rausvakuutuslaki määrittelee myös osittaisen vanhempainrahan maksamisen pe-rusteita.

2.1 Vanhempainrahan määritelmä

Vanhempainrahaa voidaan maksaa joko äidille tai isälle, mutta ei kuitenkaan mo-lemmille yhtä aikaa. Vanhempainrahan saamisen edellytyksenä on, että äiti on käynyt 5-12 viikon kuluessa synnytyksestä jälkitarkastuksessa. Jälkitarkastuksesta tulee toimittaa todistus Kelaan. Vanhempainrahaa voi saada enintään 158 arkipäi-vältä ja oikeus vanhempainrahan saamiseen alkaa heti äitiysrahakauden päätyttyä. Arkipäiviksi luetaan päivät maanantaista lauantaihin pois sulkien arkipyhät. Äi-tiysrahakausi päättyy 105 arkipäivän jälkeen ja heti sen perään voi saada vanhem-painrahaa, joten yhden täysiaikaisen lapsen synnyttänyt äiti voi pisimmillään pitää 263 arkipäivää äitiys- ja vanhempainvapaata. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Vanhempainvapaalle voi jäädä joko äiti tai isä. Äiti ja isä voivat olla vapaalla vuo-rotellen, mutta eivät kuitenkaan yhtä aikaa, poikkeuksena tässä ovat perheet, joi-hin syntyy useampi lapsi samalla kerralla eli siis monikkoperheet. Jos vanhemmat jakavat vanhempainvapaan osiin niin tulee heidän muistaa, että erillisiä jaksoja saa olla kummallakin enintään kaksi ja yhden jakson tulee kestää vähimmillään 12 arkipäivää. (Perheen lakiopas 2006, 366–367.) Vanhempainraha lasketaan samalla tavalla tulojen mukaan kuin äitiys- ja isyysrahakin. Vanhempainrahan vähim-

määismäärä on 22,96 euroa arkipäivältä. Enimmäismäärää ei voida määritellä, koska määräytyy vanhempien tulojen mukaan. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Vanhempainrahakausi pitenee 60 arkipäivällä kutakin samalla kertaa syntynyttä lasta kohti toisesta lapsesta alkaen. Eli siis jos nainen synnyttää kaksoset, on vanhempainrahakausi 218 arkipäivää. Tämän pidennyksen vanhemmat voivat käyttää myös siten, että he ovat vanhempainvapaalla kotona hoitamassa lapsia yhtä aikaa. Jos nainen taas synnyttää keskoslapsen vanhempainrahakausi pitenee yhtä monella päivällä, kun äitiysraha on aikaistunut 30 arkipäivästä ennen laskettua aikaa.

Vanhempainrahaa on haettava viimeistään kuukautta ennen kuin sitä halutaan saada. Saadakseen vanhempainrahaa tulee henkilön olla kuulunut Suomen sosiaaliturvaan vähintään 180 päivää juuri ennen laskettua aikaa. Isä tai äiti voi myös työskennellä vanhempainrahakauden aikana, mutta tällöin vanhempainraha maksetaan vähimmäismääräisenä työskentelypäiviltä. Sunnuntaisin työskentely ei vaikuta vanhempainrahaan, koska sitä ei makseta sunnuntaista. (Perheen lakiopas 2006.)

Tietyissä tapauksissa isällä on oikeus saada vanhempainrahaa äitiysrahakauden aikana. Tällaisia tapauksia ovat jos äiti tulee kykenemättömäksi hoitamaan lastaan sairauden vuoksi äitiysrahakauden aikana ja isä hoitaa tällöin lasta eikä ole ansio-työssä tänä aikana. Vanhempainrahaa voidaan kuitenkin maksaa isälle tällöin vain niin monelta arkipäivältä kun äidille on jäänyt maksamatta äitiysrahaa.

Isällä on myös sellaisessa tapauksessa oikeus vanhempainrahaan äitiysrahakaudella, jos äiti kuolee joko äitiys- tai vanhempainrahakauden aikana. Tällöinkin vanhempainrahaa maksetaan isälle enintään niin monelta arkipäivältä, kun äidille on jäänyt maksamatta äitiysrahaa. Tässä tapauksessa vanhempainrahaa voi saada myös toinen henkilö kuin isä, jos tämä vastaa lapsen huollosta ja hoitaa lasta.

Vanhempainrahan maksaminen päättyy, jos äiti synnyttää seuraavan lapsen ja saa hänestä äitiys- tai vanhempainrahaa. Tällöin myös isän kohdalta vanhempainraha päättyy, jos hän saa uudesta lapsesta isyyssrahaa. Vanhempainrahan maksaminen päättyy myös, jos lapsi kuolee. Tällöin vanhempainrahaa maksetaan 12 arkipäivää

lapsen kuoleman jälkeen, enintään kuitenkin vanhempainrahakauden loppumiseen. Vanhemman antaessa lapsensa pois vanhempainrahakauden aikana, loppuu vanhempainrahan maksaminen lapsen luovuttamispäivää seuraavana päivänä. Sairausvakuutuslain mukaan vanhempainrahaa ei makseta saajalle siltä ajalta, kun saaja suorittaa hänelle tuomittua vankeusrangaistusta rangaistuslaitoksessa.

Vanhempainraha maksetaan 25 päivän maksuerissä aina jälkikäteen, poikkeuksena kuitenkin ensimmäinen maksuerä, mikä on 30 päivää niin kuin äitiysrahassakin. Jos vanhemmat jakavat vanhempainrahan, se maksetaan aina sille vanhemmalle, joka on vapaalla. Jos isä tai äiti saa palkkaa vanhempainrahakauden aikana, Kela maksaa vanhempainrahan työnantajalle. (Kansaneläkelaitos 2012.)

2.2 Osittainen vanhempainraha

Jos vanhemmat haluavat tehdä osa-aikaisesti töitä vanhempainrahakauden aikana, voivat he hakea osittaista vanhempainrahaa. Sen edellytyksenä on, että vanhemmilla on työnantajiansa kanssa sopimus osa-aikatyöstä. Sopimuksen tulee olla vähintään kahdeksi kuukaudeksi ja työajan sekä palkan tulee olla 40 – 60 prosenttia kokoaikaiseen työntekijään verrattuna. Molempien vanhempien tulee siis täyttää nämä edellytykset, jotta on mahdollista saada osittaista vanhempainrahaa. Myös yrittäjä voi jäädä osittaiselle vanhempain vapaalle. Yrittäjän tulee vähentää palkkaansa ja työaikaansa samalla tavalla kuin työntekijänkin.

Osittaista vanhempainrahaa maksetaan saman aikaa kuin tavallista vanhempainrahaakin eli siis enimmillään 158 arkipäivää. Sen suuruus on puolet tavallisesta vanhempainrahasta ja se lasketaan kummallekin vanhemmalle erikseen. Yksinhuoltaja tai opiskelija ei voi saada osittaista vanhempainrahaa. Osittaista vanhempain vapaata voi pitää myös lyhyemmän ajan kuin 158 arkipäivää. Vanhemmat voivat halutessaan tehdä esimerkiksi niin, että toinen on kolme kuukautta ensin vanhempainvapaalla ja sitten vanhemmat jakavat seuraavat kolme kuukautta vanhempainvapaasta hakemalla osittaista vanhempainrahaa. Osittaisen vanhempainrahan kanssa ei voi saada samaan aikaan lasten kotihoidon tuen osittaista hoitorahaa.

Osittaista vanhempainrahaa tulee hakea viimeistään kuukausi ennen sitä päivää, jona sitä halutaan saada. Sitä haetaan verkossa Kelan sivuilta tai Kelan toimistosta. Molemmat vanhemmat täyttävät omat hakemuksensa osittaisesta vanhempainrahasta. Osittaisen vanhempainrahan hakemuksen liitteeksi tulee liittää kummankin vanhemman työsopimukset osa-aikatyöstä. Jos kyseessä on yrittäjä, tulee hänen liittää luotettava selvitys työnsä vähentymisestä. Liitteeksi tarvitaan myös todistus äidin jälkitarkastuksesta. (Kansaneläkelaitos 2012.)

2.3 Isäkuukausi

Lapsen isä voi pitää isyysvapaan lisäksi kokonaisen isäkuukauden. Isän tulee käyttää vähintään 12 arkipäivää vanhempainrahakauden lopusta, jotta hän olisi oikeutettu saamaan isäkuukauden. Isäkuukauden pituus 1-24 arkipäivää. Arkipäiviin luetaan tässäkin päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipyhät. Isäkuukausi on pidettävä yhdessä jaksossa.

Isäkuukauden edellytyksenä on myös, että isää asuu yhdessä lapsen äidin kanssa. Poikkeustapauksessa myös isä, joka asuu eri osoitteessa voi saada isäkuukauden, jos erossa asuminen johtuu muusta syystä kuin välien rikkoutumisesta. Esimerkkinä tällaisesta syystä voisi olla se, että isä asuu muualla työtilanteensa vuoksi kuin muu perhe. Isän tulee myös olla kuulunut Suomen sosiaaliturvan piiriin vähintään 180 päivää juuri ennen laskettua aikaa.

Isäkuukauden aikana isä saa ensimmäiseltä 12 arkipäivältä vanhempainrahaa ja sitten seuraavat 1-24 arkipäivää isä saa isyysrahaa. Nämä ovat kuitenkin usein samansuuruisia, koska ne lasketaan saman tulon perusteella. Isä ei voi työskennellä isäkuukauden aikana paitsi sunnuntaisin, koska sunnuntaista ei makseta tukea. Isä ei voi myöskään opiskella päätoimisesti isäkuukauden aikana paitsi jos isä hoi-
taa lastaan päätoimisesti opiskeluistaan huolimatta. Tällöin isän mahdollisesti saama opintotuki ei estä isäkuukauden pitämistä.

Isä voi pitää isäkuukauden heti vanhempainrahakauden päättyttyä tai sitten siirtää sen pitämisen myöhemmäksi. Isäkuukausi tulee kuitenkin olla pidetty ennen kuin vanhempainrahakauden loppumisesta on kulunut 180 kalenteripäivää. Jos isä ha-

luaa pitää isäkuukauden heti vanhempainvapaan jatkoksi, tulee hänen hakea isäkuukauden tukia kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Jos isä taas haluaa siirtää isäkuukauden pitämisen myöhemmäksi, tulee hänen ilmoittaa Kelaan kaksi kuukautta ennen vanhempainrahakauden päättymistä siirtämisestä. Tällöin Kela jättää vanhempainrahakauden viimeiset 12 arkipäivää maksamatta ja siirtää ne osaksi isäkuukautta. Isän kannattaa kuitenkin tehdä ilmoitus vasta kun on täysin varma siirtämisestä. Kun 12 vanhempainrahakauden viimeiset arkipäivää on siirretty isän käyttöön, niin niitä ei voida enää palauttaa äidille. Isän tulee myös muistaa hakea isäkuukauden tukia joko Kelan sivuilta internetistä tai Kelan toimistosta, pelkkä ilmoitus siirtämisestä ei siis riitä.

Isän siirtäessä isäkuukauden pitämistä, tulee äidin olla lapsen kanssa kotona isäkuukauteen saakka. Lasta ei siis voida laittaa kodin ulkopuolelle hoitoon vanhempainrahakauden ja isäkuukauden välissä. Äidin ei tarvitse ilmoittaa Kelalle mitä tekee isäkuukauden aikana. Äiti voi esimerkiksi olla palkallisella vuosilomalla, mennä töihin tai opiskella. Isäkuukauden aikana Kela ei maksa vanhempainrahaa äidille, koska raha menee isälle.

Jos perheeseen syntyy uusi lapsi, ja lapsesta maksetaan äitiysrahaa tai muuta vanhempainrahaa, ennen kun isä on ehtinyt pitää isäkuukautensa, menettää hän oikeuden isäkuukauden pitämiseen. Isäkuukauteen varattuja vanhempainrahoja ei voida palauttaa äidin nostettavaksi, vaikka isäkuukausi peruuntuisi.

Kelan internet-sivuilta löytyy esimerkki isäkuukaudesta: Miettisen perheeseen syntyy vauva maaliskuussa 2011. Isä haluaa käyttää isäkuukautensa, mutta vasta 4 kk vanhempainrahakauden päätyttyä. Kaksi kuukautta ennen äidin vanhempainvapaan loppua isä ilmoittaa Kelaan pitävänsä isäkuukauden myöhemmin. Kela keskeyttää äidin vanhempainrahan 12 arkipäivää ennen kauden päättymistä, jotta isä saa päivät käyttöönsä isäkuukaudelle. (Kansaneläkelaitos 2012.) ”Nämä 12 vanhempainrahapäivää muodostavat yhdessä 24 ylimääräisen isyysrahapäivän kanssa isäkuukauden. Äiti jää vanhempainrahakauden loputtua 4 kk:ksi hoitopaalle ja saa Kelasta kotihoidontukea. Kaksi kuukautta ennen isäkuukauden alkua isä hakee vanhempainrahaa 12 arkipäivältä ja isyysrahaa 24 päivältä. Kun äiti pa-

laa töihin, isä aloittaa isäkuukautensa reilun vuoden ikäisen lapsen kanssa. (Kansaneläkelaitos 2012.)”

2.4 Sotilasavustus

Sotilasavustusta voi saada asevelvollinen, joka on asepalveluksessa tai siviilipalveluksessa sekä hänen omaisensa. Asepalvelukseen rinnastetaan myös reservin kertausharjoituksissa oleva asevelvollinen sekä myös vapaaehtoisessa asepalveluksessa oleva nainen. Asevelvollisen omaisiin luetaan avio- tai avopuoliso, jonka kanssa asevelvollisella on yhteinen alaikäinen lapsi. Lapsi voi olla asevelvollisen oma lapsi, ottolapsi, aviopuolison lapsi tai pysyvästi asevelvollisen huoltoon sijoitettu lapsi.

Sotilasavustuksena maksetaan omaiselle perusavustusta, asumisavustusta asumismenoihin sekä erityisavustusta. Perusavustus vastaa täyttä kansaneläkettä. Jos asevelvollisella on useampia sotilasavustukseen oikeutettuja omaisia, toiselle maksetaan 50 prosenttia täydestä kansaneläkkeestä ja kolmannelle 30 prosenttia. Asumisavustuksesta vähennetään mahdollinen asumistuki. Erityisavustus voi olla esimerkiksi tarvikkeita lapselle. Sotilasavustuksen enimmäismäärä on 608,63 euroa kuukaudessa.

Sotilasavustusta maksetaan aikaisintaan hakemuskauden alusta. Avustusta voi hakea asevelvollinen itse, avustukseen oikeutettu omainen tai tämän huoltaja. Sotilasavustuksen suuruuteen vaikuttaa asevelvollisen omat nettotulot sekä omaisuus sekä myös avustukseen oikeutettujen omaisten nettotulot ja omaisuus. Suuruuteen vaikuttaa myös siihen oikeutettujen omaisten määrä. Sotilasavustus on veroton etuus. (Kansaneläkelaitos 2012.)

3. KOTIHOIDON TUKI JA YKSITYISEN HOIDON TUKI

Tämä kappale käsittelee kahta Kelan maksamaa lastenhoidon tukea, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea. Nämä hoitotuet perustuvat työsopimuslakiin. Työsopimus laki antaa vanhemmalle oikeuden jäädä kotiin hoitamaan lasta, niin ettei työsuhde katkea. Työsopimus lain mukaan hoitovapaan voi pitää yhdes-
sä tai kahdessa osassa, mutta sen kesto tulee kuitenkin olla vähintään kuukauden kerrallaan. Saadessasi työnantajaltasi luvan, niin voit pitää hoitovapaasi useam-
massakin jaksossa. Kelan ei ole määritellyt kuinka monta jaksoja saa olla, vaan se maksaa lastenhoidon tukea niin monelta jaksolta kun pidät, kunhan jokainen jakso on vähintään kuukauden mittainen.

Näitä kahta tukea säätelee laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta. Lais-
sa on määritelty edellytykset tukien saamiselle sekä tukien suuruudet. Se määritte-
lee molempien tukien maksamisen sekä hakemisen määräajat. Laki lasten kotihoi-
don ja yksityisen hoidon tuesta kertoo myös kuntalisästä, jota voi saada kotihoi-
don tai yksityisen hoidon tuen lisäksi kunnalta.

Tässä kappaleessa kerrotaan siis lasten kotihoidontuesta sekä yksityisen hoidon tuesta. Luku kertoo molempien tukien edellytykset sekä selvittää mistä osista ko-
tihoidon tuki muodostuu ja mistä tukea voi hakea ja millä perusteilla. Yksityisen hoidon tuesta kerrotaan mistä se muodostuu ja mikä vaikuttaa sen suuruuteen. Molemmista tuista kerrotaan myös mistä ja miten niitä haetaan.

3.1 Lasten kotihoidon tuki

Edellytys lasten kotihoidon tuen saamiselle on, että perheessä on alle 3-vuotias lapsi sekä se, että lasta ei hoideta kunnan järjestämässä päivähoidossa. Lapsi saa olla siis hoidossa, kunhan ei ole kunnallisessa päivähoidossa. Myös kesän ajaksi varattu päivähoitopaikka estää vanhempia saamasta kotihoidon tukea. Hoitaja voi olla vanhempi, sukulainen tai palkattu hoitaja. Lapsi voi olla myös yksityisessä päiväkodissa tai muussa hoitopaikassa. (Perheen lakiopas 2006, 370–371.)

Kotihoidon tukea voidaan maksaa perheen muillekin lapsille, kuin vain alle 3-vuotiaalle lapselle. Tuki päättyy kuitenkin kaikkien perheen lapsien kohdalta kun nuorin perheen lapsista täyttää kolme vuotta tai kun nuorin lapsi siirtyy kunnalliseen päivähoitoon. Perhe voi saada samanaikaisesti kotihoidon tukea sekä yksityisen hoidon tukea, mutta ei samasta lapsesta. Jos perheessä on siis useampi lapsi, niin perhe voi lapsikohtaisesti valita sen tuen, kumpi sopii paremmin lapsen iän, hoitopaikan tai hoitajan mukaan.

Kotihoidontuki muodostuu kahdesta eri osasta, hoitorahasta sekä hoitolisästä. Hoitorahaa maksetaan perheen jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta. Hoitorahan suuruuteen ei vaikuta vanhempien tulot eivätkä omaisuus tai varat. Hoitorahan suuruus yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta on 327,46 euroa kuukaudessa ja kustakin seuraavasta alle 3-vuotiaasta tuki on 98,04 euroa kuukaudessa lisää. Yli kolme vuotiaista sisaruksista, jotka ovat kuitenkin alle kouluikäisiä, tuki on 63,00 euroa kuukaudessa.

Toinen kotihoidontuen osa on hoitolisä. Hoitolisää ei makseta kuin yhdestä lapsesta. Hoitolisän määrään vaikuttavat perheen koko ja vanhempien tulot. Tämän lisän enimmäismäärä on 175,24 euroa kuukaudessa ja se maksetaan täysimääräisenä jos perheen kuukausi tulot eivät ylitä tulorajaa, joka määräytyy perheen koon mukaan. Hoitolisän laskemisessa otetaan huomioon myös vanhempainpäivärahana saatu tulo.

Lisä puolittuu, jos lapsi menee kouluun kuusivuotiaana tai osallistuu kunnan järjestämään esiopetukseen. Kelaan tulee ilmoittaa, tukea hakiessaan, myös mahdolliset ulkomailta maksettavat perhe-etuudet ja tulot, koska ne voivat vaikuttaa tuen määrään. Alla olevassa taulukossa on määritelty bruttotulot, joilla saa täyden hoitolisän sekä bruttotulot, joilla ei hoitolisää saa ollenkaan. Taulukon tulot on perheen koon mukaisesti jaettu. Taulukon perheen lukumäärässä ei huomioida lasta, jonka perusteella hoitolisää maksetaan. Esimerkiksi nelihenkisessä perheessä taulukon mukaan on oikeasti viisi henkilöä, koska lasta, josta hoitolisä maksetaan, ei lasketa perheen lukumäärään mukaan. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Taulukko 1

Perheen koko (henkilöä)	Tulot, joilla saa täyden hoitolisän (e/kk)	Tulot, joilla ei saa hoitolisää (e/kk)
2	1160	2683,79
3	1430	3294,21
4 tai enemmän	1700	3918,17

Vanhemmat voivat olla palkallisessa työssä tai esimerkiksi palkallisella vuosilomalla ja saada silti kotihoidon tuen hoitorahaa. Kotihoidon tukea voi saada ainoastaan se vanhempi, joka asuu lasten kanssa samassa taloudessa. Eli etävanhempi, siis vanhempi, joka asuu eri taloudessa lasten kanssa, ei voi tätä tukea saada. Myös muut vanhempainrahat voivat vaikuttaa kotihoidon tuen määrään vähentävästi. Kotihoidon tukea ei makseta jos sen määrä on alle 16,81 euroa kuukaudessa.

Lasten kotihoidontuki on verollinen etuus. Sitä verotetaan sivutulona, jos vanhempi saa muutakin etuutta kotihoidon tuen lisäksi. Se otetaan huomioon tulona mahdollisen opintotuen maksussa, mutta opintotuen saaminen ei vaikuta kotihoidon tuen määrään. Hoitolisän suuruuteen vaikuttaa työttömyysturvan saaminen, sillä Kela laskee sen tuloksi. Kotihoidon tuki myös vähentää työttömyysturvan määrää. Myös sairauspäiväraha lasketaan tuloksi ja se voi siis vaikuttaa kotihoidon tuen määrään.

Kotihoidontukea tulee hakea Kelasta verkossa tai toimistossa kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona tuen halutaan alkavan. Tukea voi hakea toinen vanhemmista tai lapsen muu huoltaja. Jos vanhemmat haluavat hakea kotihoidon tuen hoitolisää, tulee heidän liittää hakemukseensa tiedot perheen tuloista. Hakemukseen tulee liittää esimerkiksi palkkakuitti, josta selviää kuluva ja edellisen vuoden palkkakertymä tiedot. Palkkakuitti tarvitaan molemmilta vanhemmilta. Yrittäjä liittää hakemukseen yrittäjän tulotoselvityslomakkeen, yrittäjän tuloslaskelman ja taseen liitetietoineen sekä kopion tuoreimmasta veroilmoituksestaan.

Jos vanhempi saa työttömyyspäivärahaa, liittää hän hakemukseen todistuksen työttömyyskassan maksamasta työttömyyspäivärahasta. Jos lapselle on palkattu yksityinen hoitaja, niin tulee hakemukseen liittää myös kunnan merkintä siitä, että se hyväksyy hoidontuottajan. Yksityinen päiväkotitoi ja perhepäivähoitaja hakevat itse kunnalta hyväksynnän päivähoidon tuottamisesta. Ahvenmaalla asuva hakee kotihoidon tuen omasta kotikunnastaan.

Vanhemmat voivat hakea kotihoidon tukea määräajaksi tai sitten jättää päättymisajan täyttämättä, jolloin Kela myöntää tuen siihen asti, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Tuen voi myös lopettaa ilmoittamalla siitä Kelaan. Tuki maksetaan lasta pääasiassa hoitavalle vanhemmalle tai muulle hoitajalle. Tuki maksetaan jälkikäteen, joka kuukauden viimeisenä arkipäivänä. Tukea maksetaan aina vähintään kuukauden ajalta.

Kelalla on oikeus periä tukea takaisin jos sitä on maksettu liikaa. Tämän vuoksi on tärkeää ilmoittaa kaikista muutoksista viipymättä Kelaan. Takaisin perittävä määrä voidaan myös jossain tapauksissa kuitata Kelan myöhemmin maksamasta tuesta. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaan hakijan tulee ilmoittaa Kelaan kaikki tuen myöntämiseksi tarvittavat tiedot. Kelalla on myös tietojensaantioikeus kyseisen lain nojalla. Kyseisen lain mukaan lasten kotihoidon tukea ei voida ulosmitata tukeen oikeutetulta henkilöltä.

Tukea maksetaan kunnes lapsi täyttää kolme vuotta, siirtyy kunnalliseen päivähoitoon tai perhe vaihtaa yksityisen hoidon tukeen. Perheen vanhemmista lapsista tukea maksetaan kunnes lapset siirtyvät peruskouluun tai kun nuorin perheen lapsista täyttää kolme vuotta. Jos tuen loppumisen perusteena on lapsen peruskouluun meneminen, loppuu tuki sen vuoden 31. päivä heinäkuuta kun lapsi aloittaa koulun. (Kansaneläkelaitos 2012.)

3.2 Yksityisen hoidon tuki

Yksityisen hoidon tuki edellyttää kotihoidon tuen lailla, ettei lapsi ole kunnan järjestämässä päivähoidossa. Osallistuminen kunnan järjestämään esiopetukseen vuotta ennen peruskoulun aloittamista ei estä tuen saamista. Lapsen tulee olla hoi-

dossa perheen palkkaamalla hoitajalla tai yksityisen päivähoidon tuottajalla. Yksityisen hoidon tuottajana voi olla yksityinen henkilö tai yhteisö. Tuen saaminen edellyttää, että hoitaja ei ole saman perheen jäsen. Mutta lasta voi kuitenkin hoitaa sukulainen, jos hänen kanssaan tehdään työsopimus.

Edellytyksenä hoitajalla on myös, että hoitaja on yksityinen henkilö tai muu päivähoidon tuottaja. Yksityisen henkilön ja muun päivähoidon tuottajan tulee olla kunnan hyväksymä ja sen lisäksi, yksityisen henkilön tulee tehdä perheen kanssa vähintään yhden kuukauden mittainen työsopimus. Vanhemmat voivat saada tukea myös perheen muista lapsista, jotka ovat alle kouluikäisiä ja heitä hoitaa kunnan hyväksymä hoitaja. (L 20.12.1996/1128.)

Yksityinen hoidontuki maksetaan suoraan tälle päivähoidon tuottajalle. Yksityinen hoidontuki ei ole veronalaista tukea perheelle, koska se maksetaan suoraan palvelun tuottajalle. Yleensä kuitenkin käy niin, että hoitomaksu on suurempi kuin Kelan maksama yksityisen hoidon tuki. Tällaisessa tapauksessa vanhemmat maksavat lopun hoitomaksusta itse. Tuki ei koskaan voi olla suurempi kuin lapsen hoitomaksun määrä. Vanhempi hakee tukea Kelasta itse vaikka tuki maksetaankin suoraan hoitajalle.

Perheen valitessa kotihoidontuen ja yksityisen hoidontuen välillä kannattaa pyytää Kelaa laskemaan, kumpi tuista on edullisempi ja kannattavampi omalle perheelle. Laskelmissa otetaan huomioon perheen koko eli siis lasten lukumäärä sekä verotus.

Myös yksityisen hoidontuki muodostuu kahdesta eri osasta; hoitorahasta ja hoitolisästä. Erona kuitenkin kotihoidontukeen on se, että yksityisessä hoidontuessa molemmat osat maksetaan jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta. Yksityisen hoidon tuen hoitolisä on tulosidonnainen ja sen enimmäismäärä kuukaudessa on 140,19 euroa per lapsi. Tukeen vaikuttaa myös perheen koko.

Hoitoraha taas ei ole sidottu vanhempien tuloihin. Hoitoraha on 166,71 euroa kuukaudessa jokaisesta perheen lapsesta. Hoitoraha putoaa 61,34 euroon kuukaudessa jos lapsi aloittaa peruskoulun kuuden vuoden iässä, osallistuu kunnalliseen

osapäiväiseen esiopetukseen tai kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Alla olevassa taulukossa on määritelty vanhempien tulot, joilla saa täyden hoitolisän sekä tulot, joilla vanhemmat eivät saa ollenkaan hoitolisää. Summat ovat euroja per kuukausi.

Taulukko 2

Perheen koko (henkilöä)	Tulot, joilla saa täyden hoitolisän (e/kk)	Tulot, joilla ei saa hoitolisää (e/kk)
2	1160	2379,01
3	1430	2921,33
4 tai enemmän	1700	3474,50

Yksityisen hoidon tuki on veroton etuus lapsen vanhemmille, koska se maksetaan suoraan hoidon tuottajalle. Hakemus yksityisen hoidon tuesta tulee tehdä kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen tukea halutaan saada. Hakemus tehdään joko verkossa Kelan asiointipalvelussa tai Kelan toimistossa. Hakemuksen tekee toinen lapsen vanhemmista tai lapsen muu huoltaja.

Hakemuksessa tulee ilmoittaa lapsen hoitomaksu ennen tuen saamista eli siis se summa, joka on määrätty vanhempien ja hoidon tuottajan välisessä sopimuksessa. Jos hakija ilmoittaa hakemuksessa hoitomaksun ja tuen erotuksen, niin silloin Kelan myöntämä tuki voi olla liian pieni. Maksu tulee ilmoittaa jokaisesta lapsesta erikseen. Hakemukseen tulee liittää myös ilmoitus päivähoidon tuottajasta. Vanhempi voi pyytää päivähoidon tuottajaa tekemään ilmoituksen verkossa tai sitten hakija tai päivähoidon tuottaja voi täyttää lomakkeen ja lähettää sen Kelaan. Tämän ilmoituksen liitteeksi tulee kunnan merkintä siitä, että hoidontuottaja on hyväksytty.

Jos vanhemmat hakevat myös hoitolisää tulee heidän täyttää tiedot perheen tuloista ja liittää mukaan palkkakuitti tai muu työntäjän todistus omista ja puolisonsa

tuloista. Yrittäjän tulee liittää tietoihin tuloslaskelma, josta käy ilmi yrittäjän tulot sekä tase liitetietoineen. Näiden lisäksi yrittäjä liittää hakemukseen vielä kopion tuoreimmasta veroilmoituksestaan. Jos vanhempi saa työttömyyspäivärahaa tulee hänen liittää hakemukseen todistus työttömyyskassan maksamasta työttömyyspäivärahasta.

Kaikista muutoksista liittyen vanhempien tuloihin tai perheen kokoon tulee ilmoittaa Kelaan. Kela tarkastaa hoitolisän vuosittain. Tämän lisäksi lisä tarkistetaan jos perheen tulot tai koko on muuttunut. Tuen voi peruuttaa Kelan asiointipalvelussa verkossa tai lähettämällä vapaa muotoisen kirjeen Kelan toimistoon. Verkossa asiointipalvelussa näkee onko hakemus ratkaistu tai koska etuus maksetaan. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Kotihoidontukeen tai yksityisen hoidontukeen voi saada korotuksen, jota kutsutaan kuntalisäksi. Kaikki kunnat eivät tätä lisää kuitenkaan maksa, esimerkiksi Vaasa ei maksa kuntalisää. Jotkut kunnat hoitavat maksamisen itse ja toiset kunnat ovat taas sopineet, että Kela hoitaa lisän maksamisen. Kuntalisä on verollinen etuus. (Perheen lakiopas 2006.)

3.3 Sairaalan lapsen hoidon tuet

Alle 10-vuotiaan lapsen sairastuessa äkillisesti voi vanhempi jäädä tilapäiselle hoitovapaalle hoitamaan sairasta lastaan. Tilapäinen hoitovapaa voi kestää kuitenkin enimmillään neljä työpäivää. Tämä hoitovapaa perustuu työsopimuslakiin. Kumpi tahansa lapsen vanhemmista voi käyttää oikeuttaan jäädä tilapäiselle hoitovapaalle, mutta vanhemmat eivät voi olla yhtä aikaa tällä vapaalla. Tilapäinen hoitovapaa on tarkoitettu lapsen hoitamiseksi tai lapsen hoidon järjestämiseksi. Kela ei maksa tilapäisen hoitovapaan ajalta mitään tukea, mutta työnantaja voi maksaa palkkaa tältä ajalta. (Perheen lakiopas 2006.)

Vanhempi, joka osallistuu sairaan lapsensa hoitoon sairaalassa tai kuntoutuskursilla yms. voi saada erityishoitorahaa. Lapsen ollessa vaikeasti sairas, voi vanhempi saada erityishoitorahaa myös kotihoidosta, joka liittyy sairaanhoitoon. Yli 15-vuotiaasta lapsesta ei erityishoitorahaa saa. Erityishoitorahan saaminen edellyt-

tää myös, että vanhempi joutuu olemaan kokopäiväisesti pois töistä eikä saa tältä poissaoloajaltaan palkkaa työnantajaltaan.

Äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahan kanssa samaan aikaan ei voi saada erityishoitorahaa. Erityishoitorahaa ei saa myöskään samaan aikaan sairauspäivärahan tai muun korvauksen kanssa. Erityishoitoraha lasketaan samanlaisesti kuin äitiysraha. Erityishoitorahaa maksetaan enintään 60 päivältä per lapsi per vuosi. Erityisen syyn vuoksi sitä voidaan maksaa pidempäänkin. Erityishoitorahaa haetaan Kelalta. Hakemukseen tulee liittää hoitavalta lääkäriltä saatava D-lääkärinlausunto, josta ilmenee sairauden vaikeus sekä vanhemman hoitoon osallistumisen tarpeellisuus. Esimerkkeinä, vaikeista sairauksista, joissa vanhemman hoitoon osallistuminen on tarpeellista, on leukemia, vaikea kehitysvamma tai vaikea mielenterveyden häiriö.

Kelalta voi saada hoitotukea jos lapsi on vähintään kuuden kuukauden ajan hoidon ja kuntoutuksen tarpeessa ja siitä aiheutuu perheelle erityistä räsitusä taloudellisesti. Hoitotukea ei makseta kuitenkaan yli 16-vuotiaalle lapselle. Lapsen kotihoidontuki on 89,18 euroa kuukaudessa. Hoitotukea voi saada myös korotettuna jos hoidosta tai kuntoutuksesta aiheutuva rasite on huomattavan iso. Tällöin hoitorahan suuruus on 208,09 euroa per kuukausi. Hoitotukea maksetaan vain Suomessa asuvalle lapselle.

Esimerkkinä hoitotuen edellyttämästä taloudellisesta haitasta voisi olla lapsen erityisruokavalio. Jos lapsella esimerkiksi on vilja-allergia, niin erityisruokavaliosta aiheutuu perheelle ylimääräisiä kustannuksia ruuan ostamisen suhteen. Vanhempi voi hakea hoitotukea Kelalta. Hakemukseen tulee liittää lääkärintodistus tai muu selvitys, josta käy ilmi sairauden laatu ja sen aiheuttamat lisäkustannukset. Kela arvioi hakemuksen perusteella sairauden aiheuttaman rasituksen perheelle. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Hoitotuki ja erityishoitoraha eivät sulje toisiaan pois vaan molempia voi saada samanaikaisesti jos vaan edellytykset täyttyvät. Tukia maksetaan eri syystä, joten siksi niitä voi saada samaan aikaan. Hoitoraha maksetaan siis taloudellisesta räs-

tuksesta, joka aiheutuu lapsen sairauden vuoksi. Ja erityishoitorahaa maksetaan työstä poissaoloajalta, joka on aiheutunut sairaan lapsen hoidosta.

Jos rasitus on erittäin suuri, eikä korotettu hoitotuki auta kattamaan kuluja, niin voidaan vanhemmalle maksaa erityishoitotukea. Tuen suuruus on 403,50 euroa per kuukausi. Tämä tuki on tarkoitettu kaikkein vaikeavammaisimmille lapsille. Vaikeavammaisimmilla lapsilla tarkoitetaan esimerkiksi vaikeasti monivammaisia, vaikeasti kehitysvammaisia tai kuurosokeita lapsia.

Jos lapsi menee hoitolaitokseen hoidettavaksi, hoitotukea maksetaan hoidon alkamisesta lukien kolme kuukautta. Sen jälkeen maksu lopetetaan kunnes lapsi siirtyy kotihoitoon vähintään 16 päiväksi esimerkiksi lomalle laitoshoidosta. Jos lapsen terveyden tila paranee olennaisesti tai hoidon tarve vähentyy huomattavasti, lakkaavat hoitotuet.

Kunta voi maksaa hoitopalkkiota eli omaishoidon tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen lapsen hoitoa varten. Hoitopalkkio on veronalaista tukea ja siitä kertyy hoitajalle eläketurvaa. Hoitaja ja kunta sopivat keskenään asioista, esimerkiksi hoitopalkkion suuruudesta, hoitosuunnitelmasta ja hoitajan mahdollisista vapaa päivistä. Omaishoidon tukea haetaan kunnan sosiaalitoimistosta. Hoitopalkkiota maksetaan hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Sen vähimmäismäärä on 310,44 euroa kuukaudessa.

Vanhemman kannattaa myös kysyä työnantajaltaan järjestääkö työnantaja hoitajan sairaalle lapselle. Jotkut työnantajat tekevät näin, mutta työnantaja ei ole veloitettu toimimaan tällä tavoin. Työntekijän järjestämä hoitaja on luontaisetu. Tämä etu on veroton, kunhan hoito kestää enintään neljä päivää saman sairauden aikana.

Vaikeavammainen lapsi voi saada kuntoutusta, jos kuntoutuksella voidaan tukea lapsen selviytymistä. Kuntoutukseen päästäkseen lapsen tulee olla oikeutettu erityishoitotukeen tai korotettuun hoitotukeen. Kuntoutusasioista voi tiedustella lisää Kelasta.

Kela voi korvata myös lapsen niin kutsutun tavallisen sairastumisen kuluja. Tämä ei koske pelkästään lapsia vaan Kela voi korvata myös aikuisten sairastamisen ku-

luja. Jos lapsi sairastuu ja hänet viedään yksityislääkəriin, niin voidaan näitä kuluja hakea Kelasta. Kela ei korvaa jos lapsi viedään lääkäriille kunnan terveyskeskukseen vaan nimenomaan vain yksityislääkärikäynnit. Kela voi korvata myös lapsen hammaslääkäripalkkioita. Kela korvaa yksityislääkärikäynneistä lääkärin palkkioita sekä tutkimus- ja hoitokuluja, joita lääkäri määrää. Kela voi myös korvata lääkärin määräämiä lääkkeitä. (Kansaneläkelaitos 2012.)

4. LAPSILISÄ JA ELATUSTUKI

Tämä luku käsittelee lapsilisää ja elatustukea. Luku määrittelee lapsilisän maksamisen ja hakemisen edellytykset. Lapsilisästä on kokonaan oma lakinsa, jonka nimi on lapsilisälaki. Laissa on määritelty lapsilisän määrä, maksamisaika sekä maksutapa. Laki määrittelee myös sen, kenellä on oikeus nostaa lapsilisää. Tässä luvussa käsitellään näitä asioita.

Tämä luku käsittelee myös elatustukea. Elatustuesta kerrotaan tässä luvussa millä perusteilla Kela maksaa elatustukea ja kenelle sitä maksetaan. Luku esittelee myös elatustuen määrän sekä sen hakemisen määräajat. Luvussa määritellään myös mistä ja miten elatustukea haetaan sekä mitä hakemukseen tulee liittää mukaan.

4.1 Lapsilisä

Lain mukaan valtion varoista maksetaan jokaisesta Suomessa asuvasta lapsesta lapsilisää. Lapsilisälain mukaan lapsilisän maksamisen hoitaa Kela, mutta valtio korvaa Kelalla lapsilisälain mukaisesti maksettavista etuuksista aiheutuvat kustannukset. Valtio ei kuitenkaan korvaa Kelalle lapsilisälain toimeenpanosta aiheutuvia kustannuksia, vaan ne luetaan Kelan toimintamenoiksi. (Lapsilisälaki 1992/769)

Lapsilisän maksu alkaa seuraavan kalenterikuukauden alusta lapsen synnyttyä ja sitä maksetaan sen kalenterikuukauden loppuun kun lapsi täyttää 17 vuotta. Lapsilisän maksu päättyy myös jos lapsi muuttaa ulkomaille huoltajineen, kuolee tai alkaa saada työkyvyttömyyseläkettä. Lapsilisälain mukaan lapsilisän hakija on velvollinen ilmoittamaan kaikki tarvittavat tiedot päätöksen tekemiseksi Kelaan, sen määräämällä tavalla. Lapsilisän hakija on myös velvollinen ilmoittamaan Kelaan kaikista muutoksista, jotka voivat vaikuttaa lapsilisän määrään.

Lapsilisä on porrastettu perheen lapsiluvun mukaan. Alla olevassa taulukossa on määritelty lapsilisän määrä kutakin lapsilisään oikeutettua lasta kohden. Summat taulukossa ovat euroa per kuukausi. Lapsilisän korotukset useampaa lasta kohden voidaan laskea vain silloin kun kaikki lapsilisät maksetaan samalle henkilölle.

Esimerkiksi jos perheen vanhimmalle lapselle maksetaan hänen oma lapsilisänsä ja kahden nuoremman lapsen lapsilisät maksetaan perheen äidille, niin äidille maksetaan kahden lapsen mukaisesti lapsilisän korotus eikä kolmen lapsen mukaisesti.

Taulukko 3

Lapsilisän määrä lapsiluvun mukaan	e/kk
1. lapsilisään oikeutetusta lapsesta	104,19
2. lapsilisään oikeutetusta lapsesta	115,13
3. lapsilisään oikeutetusta lapsesta	146,91
4. lapsilisään oikeutetusta lapsesta	168,27
Jokaisesta seuraavasta lapsilisään oikeutetusta lapsesta	189,63

Yksinhuoltaja vanhempi saa yksinhuoltaja korotuksen jokaisesta lapsesta. Yksinhuoltajakorotuksen summa on 48,55 euroa. Yksinhuoltajakorotukseen on oikeutettu jos ei ole lapsilisän maksukuukauden alussa avio- tai avoliitossa. Korotukseen on oikeutettu myös jos ennen maksukuukauden alkua on muuttanut erilleen avio- tai avopuolisostaan yhteiselämän lopettamiseksi. Yksinhuoltaja korotus on veroton etuus ja sitä voidaan maksaa joko seuraavasta kuusta alkaen tai enintään kuusi kuukautta takautuvasti.

Lapsilisä maksetaan joka kuukauden 26. päivä sille vanhemmalle tai huoltajalle, jonka luona lapsi asuu. Jos maksupäivä on pyhäpäivä, lauantai, juhannus tai pyhäpäivää seuraava päivä, maksetaan lapsilisä edeltävänä pankkipäivänä. Kelaan tulee ilmoittaa kuka on lapsilisän nostajana. Epäselvissä tilanteissa lapsilisä maksetaan sille henkilölle, joka pääasiassa huolehtii lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. Lapsilisä voidaan poikkeuksellisesti maksaa myös 15 vuotta täyttäneelle lapselle itselleen. Jos lapsi taas on laitospäivä- tai perhehoidossa voidaan lapsilisä maksaa kunnalle tai perhehoitajalle. Lapsilisä on veroton etuus. Ahvenanmaalla asuvien lapsi-

lisää rahoittaa Ahvenanmaan maakuntahallitus, mutta lapsilisää haetaan silti Kelasta.

Hakemuksen lapsilisän saamiseksi voi tehdä verkossa Kelan asiointipalvelussa tai Kelan toimistossa. Yleensä hakemus tehdään samaan aikaan kun äitiysraha-hakemus. Myös yksinhuoltajakorotusta voi hakea samalla hakemuksella. Lapsilisää voidaan maksaa takautuvasti kuusi kuukautta siitä kun hakemus on jätetty. Jos vanhempi saa yksinhuoltajakorotusta ja menee naimisiin, niin tulee naimisiinmenosta ilmoittaa viipymättä Kelaan. Tällöin Kela tarkastaa lapsilisän seuraavasta kuukaudesta alkaen. (Kansaneläkelaitos 2012.)

4.2 Elatustuki

Vanhempien erotessa lähivanhemmalla on oikeus saada elatusapua etävanhemmalta. Elatusavun määrästä ja muista siihen liittyvistä asioista vanhemmat sopivat kunnan sosiaalihuollon vahvistamalla sopimuksella. Jos vanhemmat eivät pääse sopuun elatusavusta, niin tuomioistuim vahvistaa elatusavun määrän. Vanhemmat voivat myös sopia elatustuesta ilman sosiaalihuollon vahvistamaa sopimusta, mutta Kelan maksaessa elatustukea tulee olla sosiaalihuollon vahvistama sopimus tai tuomioistuimen vahvistama sopimus.

Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella eikä isyyttä ole vahvistettu, Kela myöntää elatustuen ilman sosiaalihuollon tai tuomioistuimen vahvistamaa sopimusta. Lähivanhempi voi hakea elatustukea Kelasta, jos elatusvelvollinen vanhempi on jättänyt maksamatta vahvistetun elatusavun. Tällöin Kela kuitenkin perii elatusavun elatusvelvolliselta jälkikäteen takaisin. Elatusapua voi hakea Kelasta myös, jos elatusapu on vahvistettu elatustukea pienemmäksi etävanhemman taloudellisen tilanteen vuoksi tai jos elatusapua ei ole ollenkaan vahvistettu maksettavaksi etävanhemman taloudellisen tilanteen vuoksi.

Elatustukea Kelasta ei voi saada, jos ei ole sosiaalihuollon tai tuomioistuimen vahvistamaa sopimusta elatusavusta, tai jos lapsi asuu elatusvelvollisen vanhemman luona. Myöskään silloin, kun lapsi pystyy elättämään itsensä tai jos hän asuu itsenäisesti, vanhempi ei voi saada elatustukea Kelasta. Itsensä elättäminen tar-

koittaa, että lapsella on palkkatuloja vähintään 730,80 euroa kuukaudessa vähintään kuuden kuukauden ajalta. Elatustukea ei myönnetä myöskään, jos elatusvelvollinen vanhempi on kuollut, tällöin lapsi voi kuitenkin saada perhe-eläkettä.

Kela maksaa elatustuen joko täysimääräisenä tai vähennettynä. Täyden elatustuen määrä on 147,96 euroa kuukaudessa. Jos elatusapu on vahvistettu täyttä elatustukea pienemmäksi etävanhemman taloudellisen tilanteen vuoksi, maksaa Kela elatustuen vähennettynä. Tällaisessa tapauksessa Kela maksaa elatustuen ja elatusavun erotuksen. Jos elatusapu on jostain muusta syystä pienempi, niin Kela ei maksa erotusta. Kela ei myöskään maksa alle viiden euron suuruista tukea.

Jos vahvistettu elatusapu on suurempi kuin Kelan maksama tuki ja elatusvelvollinen on laiminlyönyt velvollisuutensa maksaa elatusavun, perii Kela maksamatta jääneen elatusavun takaisin elatusvelvolliselta. Tällöin Kela kuitenkin maksaa täyden elatusavun ennen perintää lähivanhemmalle. Jos perintä onnistuu, niin Kela maksaa perinnän jälkeen elatusavun ja tuen erotuksen lähivanhemmalle.

Elatustuki on verotonta tuloa lähivanhemmalle. Kela tarkastaa elatusavun sekä elatustuen vuosittain indeksillä. Elatusavun määrään eivät vaikuta muut Kelan myöntämät tuet, pois lukien sotilasavustus, joka vähennetään elatusavun määrästä. Kela maksaa elatustuen joka kuukauden 10. päivänä. Jos maksupäiväksi osuu pyhäpäivä tai lauantai, maksetaan tuki edeltävänä pankkipäivänä. Elatusvelvolliselta eli etävanhemmalta takaisin perityt elatusavut maksetaan joka kuukauden 25. päivänä.

Kela maksaa elatustuen sille vanhemmalle, jonka hoidossa lapsi on. Elatustuki voidaan maksaa myös muulle henkilölle kun vanhemmalle, jos lapsi on kyseessä olevan henkilön hoidossa. Kela voi maksaa elatustukea myös 15 vuotta täyttäneelle lapselle itselleen. Elatustukea maksetaan siihen asti kun lapsi täyttää 18 vuotta. Jos elatusvelvollisuus päättyy tai muut tuen edellytykset eivät täyty, voi tuen maksaminen päättyä jo ennen 18 vuoden täyttämistä.

Se, kenen hoidossa lapsi on, voi hakea elatustukea Kelasta. Myös 15 vuotta täyttänyt lapsi, joka asuu itsenäisesti, voi hakea tukea. Tukea haetaan joko verkossa

Kelan asiointipalvelussa tai Kelan toimistosta elatustukihakemuksella. Hakemuksen liitteeksi tarvitsee liittää alkuperäinen kunnan sosiaalihuollon tai tuomioistui-
men vahvistama sopimus elatusavun maksamisesta. Elatustukea voi hakea takau-
tuvasti kolmelta kuukaudelta. Jos elatusapusopimus on tehty määräajaksi, niin
myöntää Kelakin elatustuen määräajaksi. Muutoin elatustuki myönnetään yleensä
toistaiseksi.

Elatusvelvollinen voi hakea Kelasta maksuvapautusta, jos hänen elatusapuvelkan-
sa on Kelan perinnässä. Maksuvapautus myönnetään takautuvasti vähintään yhden
kuukauden tai enintään vuoden ajalta. Sitä ei voida koskaan myöntää tulevalle
ajalle. Maksuvapautuksen saamisen edellytyksenä on, että maksukyvyttömyys on
johtunut muusta syystä kuin elatusvelvollisesta itsestään. Tällaisia syitä voi olla
esimerkiksi työttömyydestä tai työkyvyttömyydestä johtuva tulojen alentuminen.

Maksukyvyttömyyden syyn tulee luonnollisesti olla ollut voimassa koko sen ajan,
jolta maksuvapautusta haetaan. Maksuvaikeuksien pitkittyessä kannattaa harkita
vahvistetun elatusavun määrän muuttamista. Elatusavun määrään liittyvissä asi-
oissa auttaa oman kotikunnan lastenvalvoja. Maksuvapautusta voi hakea Kelan
maksuvapautushakemuksella joko verkossa tai postittamalla lomakkeen Kelan
toimistoon. Lomakkeessa kerrotaan mitä liitteitä hakemukseen tarvitaan. (Kansan-
eläkelaitos 2012.)

5. PÄIVÄHOITO

Lain lasten päivähoidosta mukaan kunnan tulee järjestää päivähoitoa lapsille, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusiässä. Kyseisessä laissa päivähoidolla tarkoitetaan lapsen päivähoidon järjestämistä joko päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai sitten muuna päivähoitotoimintana. Lain mukaan päivähoito on pyrittävä järjestämään niin, että se tarjoaa lapsen hoidolle sekä kasvatukselle sopivan hoitopaikan sekä myös jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana kun sitä tarvitaan.

Lain mukaan päivähoidon tavoitteena on tukea lasten koteja kasvatustehtävässä sekä yhdessä lasten kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulisi tarjota lapselle jatkuvat ja turvalliset olosuhteet sekä ihmissuhteet. Päivähoidon tulee lain mukaan myös tukea lapsen kehitystä monipuolisesti. Lain mukaan päivähoidossa olevalle lapselle tulee tarjota hoitopaikassa tarpeellinen ravinto. Kunnalla tulee olla käytettävissään myös erityislastentarhanopettajan palveluita.

Kunnallista päivähoitoa tulee lastenpäivähoidosta annetun lain mukaan olla tarjolla suomen-, ruotsin- tai saamenkielellä. Lasten päivähoidosta on annettu myös asetus, joka määrittelee tarkemmin lasten päivähoidosta annetun lain kohdat. Asetuksessa on määritelty, että kunta voi järjestää paikallisen tarpeen mukaan päiväkodin toiminnan vuoden aikana sekä vuorokausikohtaiset aukioloajat. Asetuksen mukaisesti päivähoitoa voidaan järjestää joko osapäivä- tai kokopäivähoitona. Kokopäivähoidossa hoitoaika lasta kohden ei saisi ylittää kymmentä tuntia vuorokaudessa. Osapäivähoiton hoitoaika ei saisi ylittää viittä tuntia vuorokaudessa.

Lasten päivähoidosta annetun asetuksen mukaan päiväkodissa tulee olla enintään seitsemää kolme vuotta täyttänyttä kokopäivähoidossa olevaa lasta kohden yksi henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehtojen asetuksen mukainen ammatillinen kelpoisuus. Samoin tulee olla myös yksi henkilö, jolla on kyseessä oleva kelpoisuus, enintään neljää alle kolmevuotiasta lasta kohden. Erityishoitoa vaativien lasten lukumäärä on otettava huomioon lapsista vastuussa olevien henkilöiden määrässä, ellei erityishoitoa vaativia lapsia varten ole

erityistä avustajaa. Lain mukaan kunnalla on oikeus poiketa näistä suhdeluvuista jos lasten keskimääräiset hoitopäivät ovat huomattavasti sekä jatkuvasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi jos lapsia on vain lyhytaikaisesti yhtäjaksoisesti hoidossa. (L 19.1.1973/36.)

Lapsen ollessa kunnallisessa päivähoidossa vanhemmille ei makseta lapsenhoidon liittyviä tukia. Vanhemman oikeus saada lapselleen kunnan järjestämä päiväkotitai perhepäivähoitopaikka alkaa heti vanhempainrahakauden päättyttyä. Oikeus kunnan päivähoitoon jatkuu siihen asti kunnes lapsi on kouluikäinen. Vanhempien tulee hakea kunnan hoitopaikkaa neljä kuukautta ennen lapsen hoidon alkamista. Sellaisessa tapauksessa kun hoitopaikka tarvitaan työn saamisen tai opintojen alkamisen vuoksi eikä tarvetta ole voinut tietää etukäteen, voidaan neljän kuukauden määräajasta joustaa. Hoitopaikka on tällaisissa tapauksissa kuitenkin haettava viimeistään kaksi viikkoa ennen hoidon alkamista.

Hakemus kunnalliseen päivähoitoon tehdään kunnan lomakkeella. Kunnan päivähoidon maksu määräytyy perheen koon sekä tulojen perusteella. Maksun vähimmäismäärä on 18 euroa kuukaudessa ja enimmäismäärä on 264 euroa kuukaudessa. Perheen ollessa pienituloinen kunta voi jättää hoitomaksun kokonaan perimättä. Kunnan hoitomaksua peritään pääsääntöisesti 11 kuukaudelta vuodessa. Maksu yhdestä lapsesta on siis enimmillään 264 euroa kuukaudessa, seuraavasta lapsesta se on enimmillään 238 euroa kuukaudessa ja sitä seuraavista lapsista aina 20 prosenttia ensimmäisen lapsen maksusta. Osapäivähoidosta kunta perii itse määrittelemänsä alemman maksun. (L 19.1.1973/36.)

YHTEENVETO

Opinnäytetyössäni käsitellään siis lapsiperheiden sosiaalisia etuuksia. Halusin työlläni koota yksiin kansiin kaikki lapsiperheille tarkoitettut sosiaaliset etuudet yksinkertaisesti ja selkeästi, jotta uusien vanhempien olisi helppo hakea etuuksia. Halusin työlläni koota yhteen myös etuuksien hakemisen määraajat selkeästi aikajärjestykseen, jotta vanhemmat osaisivat hakea etuuksia oikeaan aikaan.

Mielestäni työni tavoite täyttyi hyvin, koska nyt etuudet ovat loogisesti ja selkeästi aikajärjestyksessä. Työni avulla tuoreet vanhemmat tietävät mitä etuuksia he voivat hakea ja koska näitä etuuksia viimeistään on haettava. Työni esittelee myös lait ja asetukset, joihin etuudet perustuvat. Työni määrittelee myös edellytykset etuuksien saamiselle sekä etuuksien määrät vuodelta 2012. Työni määrittelee myös mitä etuuksien hakemuksiin tulee liittää, jotta Kela saa kaiken tarvittavan tiedon.

6. LÄHTEET

2006. Perheen lakiopas. 1. painos. Helsinki. WSOY

Koskinen, S. & Ullakonoja, V. 2009. Oikeudet ja velvollisuudet työsuhteessa. 124-132. uud. laitos. Helsinki. Edita.

Gottberg, E. 2007. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. 194-245. 4. painos. Turku. Gummerus.

Kansaneläkelaitos. Kansaneläkelaitoksen myöntämät lapsiperheiden tuet. 2012. Viitattu 24.5.2012.

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/110701111752EH?OpenDocument>

L 26.1.2001/55. Työsopimuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 15.8.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055>

L 20.12.1996/1128. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 15.8.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128>

L 21.8.1992/796. Lapsilisälaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.8.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920796>

L 21.12.2004/1224. Sairausvakuutuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 15.8.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.8.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

L 28.5.1993/477. Äitiysavustuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 15.8.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930477>

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.8.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730>

